

7. Meyer, Dorothea (2003), "The UK Outbound Tour Operating Industry and Implications for Pro-Poor Tourism", *PPT Working Paper*, no. 17, pp. 72-73.
8. Balabanov, I.T. (1999), *Ekonomika turizma* [Economic of tourism], high school textbook, Finance and Statistics, Moscow, Russia.
9. Senin, V.S. (2000), *Organizatsiia mezhdunarodnogo turizma* [Organization of international tourism], Finance and Statistics, Moscow, Russia.
10. Yefremova, M.V. (1999), *Osnovy tehnologii turisticheskogo biznesa* [Technology Basics tourist business], tutorial, Os-89, Moscow, Russia.
11. Dayan, A., Bukerel, F., Lankar, A. and et al. (1993), *Akademiya rynku: marketing* [Academy of Market: Marketing], translated from the French, Economic, Moscow, Russia.
12. Beidyk, O.O. (1998), *Slovnnyk-dovidnyk z geografii turizmu, rekreologii ta rekreatsiinoi geografii* [Glossary-dictionary geography of tourism, recreation geography and recreologia], Palitra, Kyiv, Ukraine.
13. Munin, G.B. (2009), *Marketynng turproduktu* [Marketing of tour product], textbook, Kondor, Kyiv, Ukraine.

УДК 336.22:352

РОЛЬ ПОДАТКІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ АВТОНОМІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Цимбалюк І.О., к.е.н., доц., Підцерковний Б.В.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Україна, 43000, м. Луцьк, вул. Винниченка, 28

ekonomikai@mail.ru, bohdan211@ukr.net

У статті проведена оцінка тенденцій фінансової автономії органів місцевого самоврядування (ОМС) в Україні, здійснене обґрунтування напрямків посилення ролі місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів та визначені шляхи підвищення ефективності перерозподілу загальнодержавних податків. Як показало дослідження, всупереч Програмі економічних реформ на 2010-2014 роки, яка передбачає підвищення фінансової незалежності місцевих бюджетів і рівня фінансової забезпеченості делегованих повноважень, рівень фінансової автономії територіальних громад в Україні знижується. Місцеві податки і збори – основа фінансової автономії ОМС – навіть у 2012 році складали тільки 5,4% доходів або 6,3% податкових надходжень місцевих бюджетів, тоді як останній показник у Фінляндії становив 91,8%, Данії – 90,7%, Франції – 80,6%, Португалії – 44,0%, Польщі – 22,3%. Доходи місцевих бюджетів є базою для фінансування функцій ОМС, тому капітальні видатки складають лише 6,5% обсягу загальних видатків місцевих бюджетів, що вказує на неможливість інноваційно-інвестиційного розвитку регіонів за нинішніх умов. Таким чином, підвищення рівня фінансової автономії ОМС вимагає зростання власних доходів місцевих бюджетів. Для забезпечення фінансової автономії ОМС в Україні ключовими є такі напрями: налагодження ефективного функціонування податку на нерухомість; віднесення плати за землю до місцевих податків; удосконалення перерозподілу ПДФО та екологічного податку; зарахування частини податку на прибуток до складу місцевих бюджетів; закріплення за місцевими бюджетами 50% надлишку доходів, які враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів. Запропоновані заходи повинні впроваджуватись у комплексі з реформуванням адміністративно-територіального устрою, розмежуванням повноважень держави та місцевого самоврядування.

Ключові слова: фінансова автономія, органи місцевого самоврядування, доходи місцевих бюджетів, місцеві податки.

Цимбалюк И.А., Подцерковный Б.В. РОЛЬ НАЛОГОВ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ФИНАНСОВОЙ АВТОНОМИИ ОРГАНОВ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ / *Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки, Украина*

В статье проведена оценка тенденций финансовой автономии ОМС в Украине, обоснованы направления усиления роли местных налогов и сборов в доходах местных бюджетов и определены пути повышения эффективности перераспределения общегосударственных налогов.

Как показало исследование, вопреки Программе экономических реформ на 2010-2014 годы, которая предусматривает повышение финансовой независимости местных бюджетов и уровня финансовой обеспеченности делегированных полномочий, уровень финансовой автономии территориальных обществ в Украине снижается. Местные налоги и сборы – основа финансовой автономии ОМС – даже в 2012 году составляли только 5,4% доходов или 6,3% налоговых поступлений местных бюджетов, тогда как последний показатель в Финляндии составлял 91,8%, Дании – 90,7%, Франции – 80,6%, Португалии – 44,0%, Польши – 22,3%. Доходы местных бюджетов являются базой для финансирования функций ОМС, потому что капитальные расходы составляют лишь 6,5% объема общих расходов местных бюджетов, что указывает на невозможность инновационно-инвестиционного развития регионов при нынешних условиях. Таким образом, повышение уровня финансовой автономии ОМС требует увеличения собственных доходов местных бюджетов. Для обеспечения финансовой автономии ОМС в Украине ключевыми являются такие направления: налаживание эффективного функционирования налога на недвижимость; отнесение платы за землю к местным налогам; усовершенствование перераспределения ПДФО и экологического налога; зачисление части налога на прибыль в состав местных бюджетов; закрепление за местными бюджетами 50% избытка доходов, которые учитываются при определении объема межбюджетных трансфертов. Предложенные мероприятия должны внедряться в комплексе с реформированием административно-территориального устройства, разграничением полномочий государства и местного самоуправления.

Ключевые слова: финансовая автономия, органы местного самоуправления, доходы местных бюджетов, местные налоги.

Tsymbaliuk I.O., Pidtserkovnyi B.V. TAXES ROLE IN ENSURING FINANCIAL AUTONOMY OF LOCAL GOVERNMENTS / *Lesya Ukrainka Eastern European National University, Ukraine*

Assessing the trends of the financial autonomy of local self-government authorities (LSGA) in Ukraine is conducted in this article, also the directions of the emerging role of community charges and collections in the profits of local budgets are grounded, and certain ways to increase the efficiency of national tax reallocation are substantiated. As the research indicated, contrary to Program of economic reforms in years 2010-2014, which foresees the development of financial autonomy of local budgets and the stage of financial sufficiency of delegated authorities, the level of financial autonomy of local communities in Ukraine is decreasing. Local taxes and fees are the origin of financial autonomy LSGA but even in 2012 they made up only 5.4% of revenues or 6.3% of tax revenues of local budgets, while the latter figure in Finland was 91.8%, in Denmark it was 90.7%, in France it came up with 80.6%, in Portugal it reached 44.0%, and in Poland it was equal to 22.3%. Incomes of local budgets are the foundation for the financial functions of LSGA, therefore capital expenditures account for just 6.5% of total expenditures of local budgets, which suggests the impossibility of innovation and investment development regions under present conditions. Therefore, the rise of the level of financial autonomy of LSGA demands the development of own revenues of local budgets. Key measures to provide financial autonomy of LSGA in Ukraine are: establishing the effective functioning of property tax; attributing land fees into local budgets; improving redistribution of personal income tax and Ecotax; transferring part of the income tax into the local budgets; allotting to local budgets 50% surplus of income which is taken into account in determining the amount of intergovernmental transfers. Suggested measures should be presented along with the reforming of the administrative and territorial power structure, separation of state forces and local governing bodies.

Key words: financial autonomy, local administrations, local revenues, local taxes.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У складі Радянського Союзу Україна перебувала в умовах жорсткої централізації та ієрархії влади. Закономірно, що після здобуття незалежності перед державою постало питання організації та розвитку місцевого самоврядування, невід'ємною складовою якого виступає забезпечення реальної фінансової автономії територіальних громад.

Відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування фінансова автономія органів місцевого самоврядування (далі – ОМС) полягає в тому, що ОМС мають право на власні адекватні фінансові ресурси, якими вони можуть вільно розпоряджатися в межах своїх повноважень. Обсяг фінансових ресурсів ОМС повинен відповідати функціям, які передбачені законодавством [1].

В Україні натомість спостерігається пряма залежність регіонів від центральних органів влади та невідповідність фінансових ресурсів ОМС їхнім повноваженням. Свідченням цього є те, що дотація фінансового вирівнювання надається понад 90% усіх

бюджетів [2]. Крім того, на фінансування делегованих повноважень ОМС змушені використовувати власні доходи, відбувається блокування коштів місцевих бюджетів на єдиному казначейському рахунку.

Прийняті у 2010 році Бюджетний і Податковий кодекси ситуацію практично не змінили, незважаючи на зарахування єдиного податку до складу місцевих податків, скасування низки неефективних податкових платежів. З доходів місцевих бюджетів вилучено ринковий збір, податок з реклами, які були важливими джерелами податкових надходжень. Також з 2011 р. не існує податку з власників транспортних засобів, що раніше зараховувався до місцевих бюджетів і йшов на ремонт доріг.

Загалом, надмірна централізація фінансових ресурсів призвела до таких наслідків у державі:

- низька якість публічних послуг;
- слабкий зв'язок ОМС з територіальною громадою;
- кризовий стан житлово-комунального господарства та дорожньої мережі;
- зростання рівня корупції в органах державної влади та місцевого самоврядування;
- конфронтація між регіонами.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Очевидно, що проблема забезпечення фінансової самодостатності ОМС знайшла своє відображення у дослідженнях українських вчених. Наразі, проведений аналіз підсумків першого етапу економічних реформ та їх впливу на систему державних фінансів і економіку України загалом [3], розкриті сучасні та майбутні тенденції регіональної [2] і податкової політики на рівні територіальних утворень зокрема. Формування податкового потенціалу території досліджували А. І. Крисоватий, С. Д. Герчаківський, М. Р. Ібрагімов [4]. Ученими охарактеризовано тенденції формування місцевих бюджетів, використання податкових інструментів на рівні регіонів, розглянуто економіко-математичні конструкції фіскальних процесів на локальному рівні та визначено проблемні аспекти регіональної фіскальної політики, окреслено стратегічні орієнтири її вдосконалення. Луніна І. О., Кириленко О. П. у своїх працях розглядають засади формування доходів місцевих бюджетів та податкові повноваження місцевих органів влади; вченими проаналізовано вплив різних видів податків та неподаткових надходжень на доходну частину місцевих бюджетів України; визначено особливості податкової автономії місцевих органів влади; обґрунтовано пропозиції щодо можливості застосування зарубіжного досвіду та перспективних напрямів диверсифікації доходних джерел органів місцевого самоврядування України [5].

Однак підходи дослідників щодо подальшого розвитку регіональних фінансів та шляхів їх забезпечення варіюють між собою, проблемною вважається їх систематизація та впровадження на практиці отриманих результатів.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою нашого дослідження є визначення реальних шляхів підвищення рівня фінансової автономії ОМС в Україні. Поставлена мета передбачає виконання таких завдань:

- 1) оцінка тенденцій фінансової автономії ОМС в Україні;
- 2) обґрунтування напрямків посилення ролі місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів;
- 3) визначення шляхів підвищення ефективності перерозподілу загальнодержавних податків.

Для досягнення зазначеної в роботі мети використовуються методи аналізу для визначення динаміки фінансової автономії ОМС; порівняння із практикою розвинутих країн для виявлення проблем у формуванні доходів місцевих бюджетів; причинно-наслідкових зв'язків задля обґрунтування шляхів підвищення рівня фінансової автономії ОМС в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Задля визначення пріоритетних заходів щодо покращення фінансового забезпечення територіальних громад охарактеризуємо показники фінансової автономії ОМС та розглянемо структуру доходів місцевих бюджетів за останні роки.

Згідно з даними таблиці 1 протягом розглянутих років фінансова автономія територіальних громад постійно знижувалася. Так, частка доходів місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України (без урахування міжбюджетних трансфертів) плавно спадала з 24,80% у 2008 р. до 22,63% у 2012 р. У свою чергу, частка міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів істотно зросла з 44,45% у 2008 р. до 55,25% у 2012 р. Це свідчить про посилення фінансової та адміністративної централізації в державі та суперечить Програмі економічних реформ на 2010-2014 роки, яка передбачає підвищення фінансової незалежності місцевих бюджетів і рівня фінансової забезпеченості делегованих повноважень [6].

Таблиця 1 – Окремі показники фінансової автономії органів місцевого самоврядування в Україні

Рік	Доходи зведеного бюджету, млн. грн.	Доходи місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів), млн. грн.	Міжбюджетні трансферти, млн. грн.	Частка доходів місцевих бюджетів у зведеному бюджеті (без урахування міжбюджетних трансфертів), %	Частка міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів, %
2008	297900	73872,1	59112,7	24,80	44,45
2009	288600	71028,6	62180,1	24,61	46,68
2010	314400	80515,8	77766,2	25,61	49,13
2011	398300	86456,6	94875,0	21,71	52,32
2012	445500	100813,8	124459,6	22,63	55,25

Джерело: складено автором на основі даних [7]

В Україні місцеві органи влади мають обмежені можливості впливати на умови та рівень місцевого оподаткування: їх податкові повноваження стосуються лише зміни (у встановлених межах) ставок місцевих податків і зборів, а також ставок єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва. Місцеві бюджети України формують в основному за рахунок двох податкових платежів, зокрема податку з доходів фізичних осіб та зборів за спеціальне використання природних ресурсів (в т.ч. плати за землю). Важливо, щоб за рахунок власних податкових джерел місцеві органи влади могли фінансувати 60-80% своїх потреб. У цьому разі їх залежність від рішень вищих органів влади стосовно дохідної частини місцевих бюджетів буде мінімальною [8, с. 99].

У доходах місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) понад 60% припадає на податок з доходів фізичних осіб, частка якого, як і цільових фондів, поступово знижувалася (див. рис. 1). Друге і третє місце за обсягом надходжень з тенденцією до зростання займають плата за землю (пов'язано з практично завершеною нормативною грошовою оцінкою землі) та неподаткові надходження. Різке падіння частки доходів від операцій з капіталом свідчить про відчуження комунального майна у великих масштабах в минулому. Місцеві податки і збори – основа фінансової автономії ОМС – навіть у 2012 році склали тільки 5,4% доходів або 6,3% податкових надходжень місцевих бюджетів, тоді як останній показник у Фінляндії становив 91,8%, Данії – 90,7%, Франції – 80,6%, Португалії – 44,0%, Польщі – 22,3% [5, с. 157].

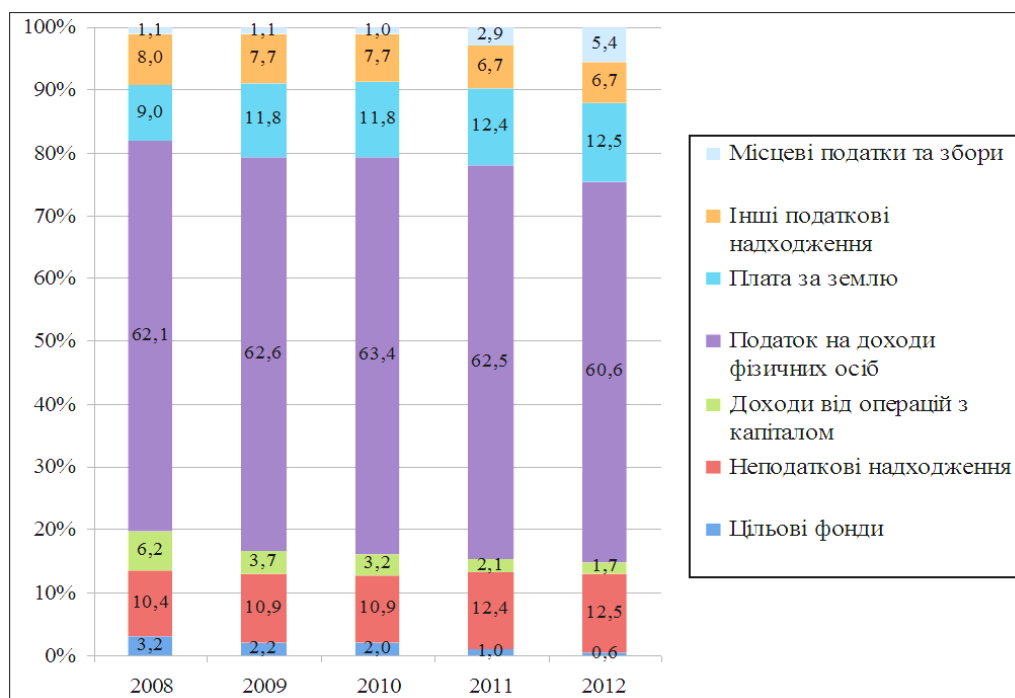

Рис. 1. Структура доходів місцевих бюджетів за 2008-2012 роки [7]

Доходи місцевих бюджетів є базою для фінансування функцій ОМС, тому капітальні видатки складають лише 6,5% обсягу загальних видатків місцевих бюджетів [7], що вказує на неможливість інноваційно-інвестиційного розвитку регіонів за нинішніх умов. Сприяття вирішенню цієї проблеми мало на меті створення Державного фонду регіонального розвитку (далі – ДФРР) розміром не менше 1% прогнозного обсягу доходів загального фонду проекту Державного бюджету. Але у 2012 р. обсяг ДФРР становив тільки 50% передбаченого Бюджетним кодексом розміру. ОМС були позбавлені права надавати пропозиції щодо програм, які будуть реалізовуватися за кошти фонду. Ресурси ДФРР спрямовувались переважно на фінансування соціальної сфери та не мали наслідком вирішення системних проблем просторового й соціально-економічного розвитку територій [3, с. 34, 36].

Таким чином, підвищення рівня фінансової автономії ОМС вимагає зростання власних доходів місцевих бюджетів. Цього, на нашу думку, можна досягнути за рахунок посилення ролі податків на власність, яким, зокрема, у податковій системі України є податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Даний податковий платіж є основним місцевим податком в країнах ЄС. Загалом частка податків на власність у відсотках до ВВП в середньому у країнах Європи складає 2,1%, причому у Великобританії цей показник становить 4,2% ВВП, Данії – 2,7%, Польщі – 1,2%, Франції – 1,1% [9, с. 247].

В Україні ще у 2006 р., під час реалізації проектів в Івано-Франківській та Луганській областях було змодельовано спрощену форму оподаткування нерухомості на основі низьких ставок податку з квадратного метра площі будівель (0,1 грн. – з житлових й 2,9 грн. – з комерційних). Навіть за таких ставок додаткові доходи від сплати цього податку становили в середньому 25% доходів бюджетів найнижчого рівня з власних джерел [4, с. 326].

Окрім фіскальної ефективності, причинами запровадження податку на нерухомість виступають простота визначення об'єкта оподаткування та соціальна справедливість. Уся нерухомість підлягає обов'язковій державній реєстрації, а її наявність є індикатором реального багатства громадян, що дозволить хоча б частково оподатковувати приховані раніше доходи.

Станом на 2013 р. Податковий кодекс визначає за базу оподаткування житлову площу об'єктів житлової нерухомості на умовах, що від сплати податку звільняється майже 99% населення. Як наслідок, податок на нерухомість згідно з різними оцінками принесе до місцевих бюджетів не більше 75-80 млн. грн. До того ж, він буде асоціальним, зважаючи на наявність єдиної ставки незалежно від місця проживання.

Досвід розвинутих країн переконує, що базою оподаткування повинна бути вартість нерухомого майна (землі разом з покращеннями на ній). Проте в Україні це неможливо реалізувати через різні обставини. Так, оціночній діяльності притаманні суб'єктивізм та боротьба за сфери впливу, немає розробленої і затвердженої методики розрахунку вартості об'єктів оподаткування, не визначено суб'єктів здійснення оцінки, відсутні економічно і соціально обґрунтовані ставки та пільги, не обкладається податком комерційна нерухомість.

Враховуючи складність проблеми і президентські вибори 2015 р., роботу з налагодження механізму адміністрування податку на нерухомість відносно вартості об'єктів необхідно здійснити протягом 2014-2015 рр., залучивши провідних експертів галузі, представників місцевого самоврядування і бізнесу. Серед позитивних особливостей механізму нарахування цього податку варто відмітити визначення бази оподаткування як загальної площі об'єктів житлової нерухомості та встановлення пільги щодо оподаткування об'єкта нерухомості, якщо загальна площа житла, записана на членів сім'ї, які там проживають, перевищує 120 м² чи 250 м². Разом з тим варто було б здійснити диференціацію єдиної ставки на три групи: 1) міста Києва, Севастополя, обласних центрів; 2) міст обласного значення та районних центрів; 3) інших населених пунктів.

Задля збільшення власних доходів місцевих бюджетів важливо було б віднести плату за землю до складу місцевих податків. Динаміка надходжень від земельного податку та орендної плати виступає підтвердженням доцільності такого кроку (рис. 2), оскільки неможливість ОМС змінювати ставки земельного податку призводить до недоотримання грошових коштів у місцеві бюджети.

У плані вдосконалення функціонування податку також варто запровадити плату за землю на рівні орендної плати для землекористувачів-власників розташованого на земельних ділянках нерухомого майна, що не мають належно оформленого права на землю, а також для землекористувачів, які мають земельні ділянки в постійному користуванні, та використовують їх для провадження господарської діяльності [10].

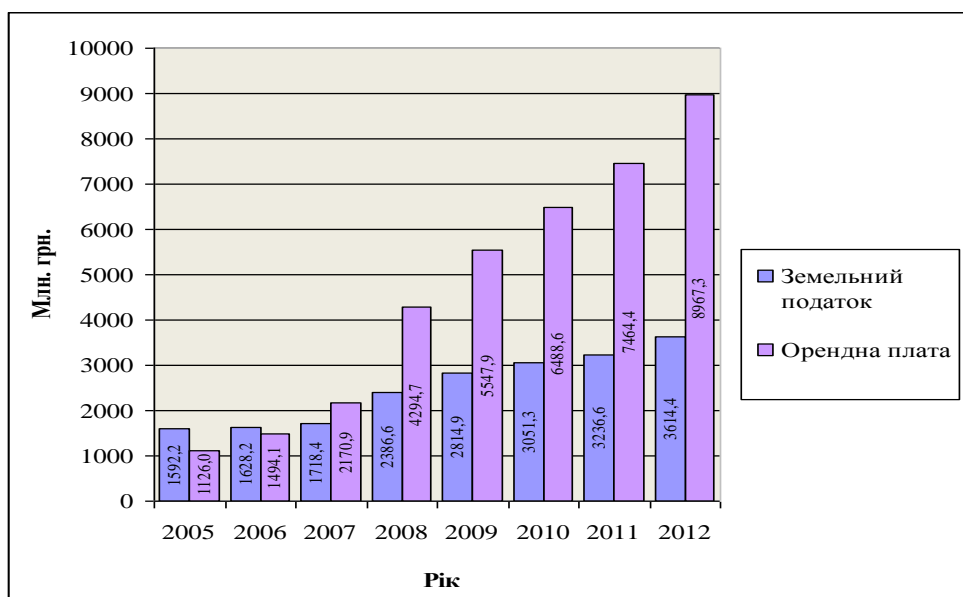

Рис. 2. Динаміка надходжень земельного податку та орендної плати за 2005-2008 роки, млн. грн. [7]

Щодо перерозподілу загальнодержавних податків, то в цьому випадку потрібно забезпечити баланс між збереженням стимулів для розвитку «багатших» регіонів та наданням необхідного обсягу міжбюджетних трансфертів «біднішим» регіонам. Приклади Фландрії, Каталонії, Країни басків демонструють, що великі розміри вилучення фінансових ресурсів в одних територіях на користь інших дестабілізують політичну ситуацію та призводять до сепаратизму.

На наш погляд, при здійсненні перерозподілу загальнодержавних податків увагу варто зосередити на чотирьох напрямках.

1) Удосконалення перерозподілу податку на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО). Як відомо, ПДФО спрямовується за місцем реєстрації платника податків, який є податковим агентом з нарахування та сплати податку. Це призводить до того, що більшу частину цього податку акумулюють ділові центри України. А регіони, передусім слаборозвинені, отримують менше коштів від ПДФО попри те, що вони, навпаки, потребують більше. Тому доцільним є формування єдиного фонду надходжень податку з доходів фізичних осіб і перерозподіл його через застосування формульного підходу, який має спиратися на кількість офіційно зареєстрованих жителів на відповідній території [3, с. 66-67]. Такі зміни дозволять встановити більш тісний взаємозв'язок між жителями населених пунктів і відповідними місцевими бюджетами, а також створити стимули для кращого врахування інтересів місцевих жителів при формуванні бюджетів.

2) Закріплення частини податку на прибуток підприємств за місцевими бюджетами. На цей податок припадає понад 10% податкових доходів місцевих бюджетів постсоціалістичних країн-членів ЄС (у Чехії відповідний показник становить 26%) [5, с. 224]. В Україні найефективнішим стане закріплення за місцевими бюджетами 10% податку на прибуток підприємств, що сприятиме зацікавленості ОМС в покращенні умов для ведення бізнесу [3, с. 65]. Звідси випливає, що податок на прибуток не слід враховувати при розрахунку обсягу міжбюджетних трансфертів.

3) Повернення в дію попереднього способу розподілу екологічного податку. Тобто йдеться про закріплення на рівні 70% відрахування екологічного податку до бюджетів місцевого самоврядування [10]. Зниження частки зарахування екологічного податку до 35% (відповідно до статті 69 Бюджетного кодексу) призведе лише до погіршення охорони навколишнього середовища на місцевому рівні.

4) Закріплення за місцевими бюджетами 50% надлишку доходів, які враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів [3, с. 66]. Це стимулюватиме економічно розвинуті територіальні громади нарощувати податкові надходження, які входять до складу доходів, що спрямовуються на виконання делегованих повноважень.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Як показало проведене дослідження, рівень фінансової автономії територіальних громад в Україні знижується, а структура доходів і видатків місцевих бюджетів не сприяє інноваційно-інвестиційному розвитку територіальних громад. Для забезпечення фінансової автономії ОМС в Україні ключовими ми вважаємо такі напрями:

- забезпечення ефективного функціонування податку на нерухомість;
- віднесення плати за землю до місцевих податків;
- удосконалення перерозподілу ПДФО та екологічного податку;
- зарахування частину податку на прибуток до складу місцевих бюджетів;
- закріплення за місцевими бюджетами 50% надлишку доходів, які враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів.

Важливо щоб описані заходи впроваджувалися в комплексі з реформуванням адміністративно-територіального устрою, розмежуванням повноважень держави та місцевого самоврядування. Саме такий підхід дозволить одержати максимальний позитивний ефект від запропонованих змін, особливо для сільських територій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Європейська хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / Рада Європи. Верховна Рада України. Офіц. сайт. — Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
2. Данилишин Б. М. Регіоналізм в Україні: реальність і перспективи [Електронний ресурс] / Б. М. Данилишин // Дзеркало тижня. Україна. — № 22. — 15 черв. 2012. — Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/POLITICS/regionalizm___v_ukrayini_realnist_i_perspektivi.html.
3. Реформи системи державних фінансів України: перші результати та подальші перспективи / О. О. Молдован, О. В. Шевченко, О. А. Єгорова ; за ред. Я. А. Жаліла. — К. : НІСД, 2011. — 88 с.
4. Регіональна фіскальна політика: теоретичні засади та практичні доміанти реалізації в Україні : монографія / [А. І. Крисоватий, С. Д. Герчаківський, М. Р. Ібрагімов та ін. ; за ред. А. І. Крисоватого]. — Тернопіль : ТНЕУ, 2012. — 402 с.
5. Диверсифікація доходів місцевих бюджетів / [Луніна І. О., Кириленко О. П., Лучка А. В. та ін. ; за ред. д-ра екон. наук І. О. Луніної]. — К. : НАН України ; Ін-т екон. та прогноз., 2010. — 320 с.
6. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава: Програма економічних реформ на 2010-2014 роки [Електронний ресурс] / Президент України В. Янукович. — Режим доступу : www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf.
7. Квартальний аналіз виконання бюджету [Електронний ресурс] / Ін-т бюджету та соц.-екон. досл. — Режим доступу : <http://www.ibser.org.ua/news/558/>.
8. Цимбалюк І. О. Податкові надходження місцевих бюджетів / І. О. Цимбалюк, Н. В. Вишневська // Наукові записки. Національний університет „Острозька академія” : зб. наук. праць. Серія : Економіка. — 2011. — Вип. 16. — С. 92-99.
9. Taxation trends in the European Union. 2013 edition [Електронний ресурс] / European Commission. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2013. — Режим доступу : ec.europa.eu/taxtrends.
10. Про проект Основних напрямів бюджетної політики на 2014 рік (реєстр. № 2769 від 10.04.2013 р.) [Електронний ресурс] / Комітет з питань державного будівництва та місцевого самоврядування. Офіційний сайт. — Режим доступу : http://komsamovr.rada.gov.ua/komdbud/control/uk/publish/article;jsessionid=3E11419ED051F2F5DB031277D46AAB12?art_id=60431&cat_id=60388.

REFERENCES

1. Council of the European Union (1985), “European Charter for Regional or Minority Languages”, Verkhovna Rada of Ukraine, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1764-2001-p> (access February 14, 2014).
2. Danylyshyn, B.M. (2012), “Regionalism in Ukraine: reality and prospects”, *Dzerkalo tyzhnya. Ukrayina*, no. 3, available at: http://gazeta.dt.ua/POLITICS/regionalizm_v_ukrayini_realnist_i_perspektivi.html (access February 14, 2014).
3. Moldovan, O.O., Shevchenko, O.V. and Yegorova, O.A. (2011), *Reformy systemy derzhavnykh finansiv Ukrayiny: pershi rezultaty ta podalshi perspektivy* [Reforms of the system of state finances of Ukraine: first results and subsequent prospects], Release by Zhalilo, Y.A., The national institute of strategic studies, Kyiv, Ukraine.
4. Krysovatyj, A.I., Gerchakivskyj, S.D., Ibragimov, M.R., Vasylevska, G.V. and Tkachyk, F.P. (2012), *Regionalna fiskalna polityka: teoretychni zasady ta praktychni dominanty realizaciyi v Ukrayini* [Regional fiscal policy: theoretical principles and practical dominants of realization in Ukraine], monograph, Ternopil national economic university, Ternopil, Ukraine.
5. Lunina, I.O. (2010), *Dyversyfikaciya doxodiv miscevykh byudzhativ* [Diversification of profits of local budgets], NAAS of Ukraine; Institute of Economics and Forecasting, Kyiv, Ukraine.
6. President of Ukraine Viktor Yanukovich (2010), *Programa ekonomichnykh reform na 2010-2014 roky "Zamozhne suspilstvo, konkurentospromozhna ekonomika, efektyvna derzhava"*, [Economic Reform Program for 2010-2014 "Prosperous Society, Competitive Economy, Effective State"], Ukraine, available at: www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf (access February 14, 2014).
7. Institute for budgetary and socio-economic research (2013), “Budget Monitoring(Quarterly)”, Ukraine, available at: www.ibser.org.ua/news/558/ (access February 14, 2014).

8. Tsymbaliuk, I.O. and Vyshnevskaya, N.V. (2011), Tax Revenues Of Local Budgets, *Scientific notes. National University "Ostrog Academy": collection of scientific papers, Series "Economy"*, Iss. 16, pp. 92-99.
9. "European Commission (2013), Taxation trends in the European Union. 2013 edition", Publications Office of the European Union, Luxembourg, available at: ec.europa.eu/taxtrends (access February 14, 2014).
10. Committee on State Building and Local Self-Government (2013), "About the project of Basic directions of fiscal policy on 2014 years", Kyiv, Ukraine, available at: http://komsamovr.rada.gov.ua/komdbud/control/uk/publish/article.jsessionid=3E11419ED051F2F5DB031277D46AAB12?art_id=60431&cat_id=60388 (access February 14, 2014).

УДК 338.45:69

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Чорнуха І.В., здобувач

*Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Україна, 43000, м. Луцьк, вул. Винниченка, 28*

Chornukhai@mail.ru

У статті проаналізовано сучасний стан будівельної галузі України з метою виявлення негативних факторів та причин їх виникнення задля усунення негативного впливу на ситуацію в будівництві. Оцінка стану будівельної галузі проведена за двома складовими: аналіз обсягу та структури капітальних інвестицій, насамперед, у сфері будівництва та оцінка результатів діяльності підприємств будівельної галузі. Аналізуючи показники капітальних інвестицій за останні три роки, визначено незначний ріст їх обсягу. Так, у 2012 році інвестиції у будівельну сферу зростали найбільшими темпами, порівняно з інвестиціями, що надійшли в цей рік до інших галузей. Отримуючи 12,7% капітальних інвестицій, будівельна сфера забезпечила у 2012 році лише 3,7% виробленої та реалізованої продукції, що свідчить про високу капіталомісткість даної сфери національного господарства країни і про недостатню ефективність її функціонування. Найбільшими темпами нарощували обсяг реалізованої продукції великі підприємства, однак станом на 2012 рік їх частка у виробництві продукції будівельної галузі є незначною і становить 8,7%. Особливо важливе соціальне значення має житлове будівництво. Державою прийнято ряд програм сприяння житловому будівництву, однак через відсутність фінансування, їхня ефективність є досить низькою. За результатами чергового дослідження Світового банку «DoingBusiness – 2014», Україна на 2013 рік поліпшила свій рейтинг, впровадивши регуляторні реформи бізнес-клімату. Значну роль при цьому відіграло спрощення процедур реєстрації в будівництві. Визначено, що основними негативними факторами, які стримують будівельну діяльність є недостатнє фінансування будівельних робіт, високий рівень оподаткування в державі, висока конкуренція з боку вітчизняних будівельників, нестача кваліфікованих кадрів, застаріле обладнання та брак оборотних коштів.

Ключові слова: будівельна галузь, будівельний комплекс, капітальні інвестиції, будівництво, житлове будівництво.

Чорнуха И.В. ОЦЕНКА СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ УКРАИНЫ / *Восточноукраинский национальный университет имени Леси Украинки, г. Луцк, Украина*

В статье проанализировано современное состояние строительной отрасли Украины с целью выявления негативных факторов и причин их возникновения для устранения негативного влияния на ситуацию в строительстве. Оценка состояния строительной отрасли проведена по двум составляющим: анализ объема и структуры капитальных инвестиций, в первую очередь, в сфере строительства и оценка результатов деятельности предприятий строительной отрасли. Анализируя показатели капитальных инвестиций за последние три года, определен незначительный рост их объема. Так, в 2012 году инвестиции в строительную сферу увеличивались наибольшими темпами, сравнительно с инвестициями, которые поступили в этот год другим отраслям. Получая 12,7% капитальных инвестиций, строительная сфера обеспечила в 2012 году лишь 3,7% выработанной и реализованной продукции, что свидетельствует о высокой капиталоемкости данной сферы национального хозяйства страны и о недостаточной эффективности ее функционирования.